

Groningen
Meerstad-Midden West

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Rho

—
**ADVISEURS
VOOR
LEEFRUIMTE**

Groningen

Meerstad-Midden West

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

identificatie

projectnummer:

20160759

projectleider:

mw. mr. J. Poelstra

planstatus

datum:

03-10-2016

status:

definitief

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. M.e.r.- plicht	4
1.3. Doel MER en NRD	4
1.4. Grenscorrectie	4
1.5. Leeswijzer	5
2. Voorgeschiedenis Meerstad	7
2.1. Inleiding	7
2.2. Masterplan Meerstad	7
2.3. Bestemmingsplan Meerstad-Midden	8
2.4. Ontwikkelstrategie	9
3. Referentiesituatie	11
3.1. Inleiding	11
3.2. Huidige situatie	11
3.3. Autonome ontwikkelingen	12
4. Voorgenomen activiteit	13
4.1. Inleiding	13
4.2. Planvoornemen actualisatieplan Meerstad-Midden West	13
4.3. Alternatieven en varianten	15
4.4. Doorkijk bestemmingsplangebied en Masterplangebied	15
5. Reikwijdte en wijze van effectbeoordeling	17
5.1. Reikwijdte	17
5.2. Inhoud MER	17
5.3. Beoordelingskader	18
6. De Procedure	23
6.1. De m.e.r.-procedure	23
6.2. Te raadplegen instanties	24
6.3. Reacties	24

Bijlagen:

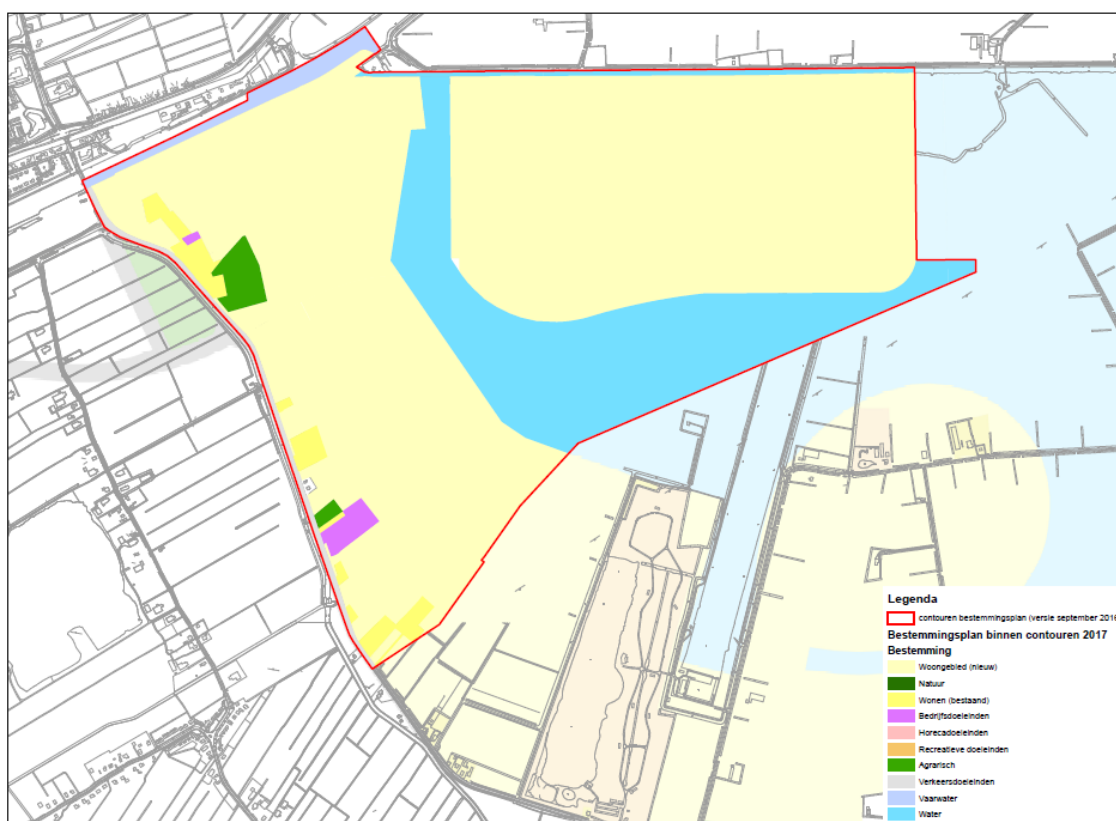
- 1 Inhoudsopgave MER

1. Inleiding

3

1.1. Aanleiding

De raden van de gemeenten Slochteren en Groningen hebben eind 2007 het bestemmingsplan “Meerstad-Midden” vastgesteld. Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen hebben dit bestemmingsplan in september 2008 goedgekeurd. In de jaren daarna is gestart met de realisatie van de eerste delen van Meerstad. Bureau Meerstad, de projectorganisatie die Meerstad realiseert, en de beide gemeenten zijn nu voornemens het westelijke deel van het bestemmingsplan Meerstad-Midden te actualiseren. In de onderstaande figuur is indicatief aangegeven welk deel geactualiseerd zal worden. In dit gebied liggen onder andere woonbestemmingen (geel in de kaart) en waterbestemmingen (blauw in de kaart).

Figuur 1.1 Bestemmingen uit het bestemmingsplan Meerstad Midden en contouren actualisatieplan (binnen rode contour)

1.2 M.e.r.- plicht

In het Besluit milieueffectrapportage is vastgelegd voor welke activiteiten een m.e.r.-plicht kan ontstaan.¹ In bijlage C en D bij dit Besluit zijn de activiteiten opgesomd en is aangegeven voor welke plannen een plan-m.e.r.-plicht ontstaat en voor welke besluiten een m.e.r.(beoordelings)-plicht.

Het actualisatieplan voor Meerstad-Midden West is een ruimtelijk plan dat de volgende activiteiten uit bijlage D bij het Besluit milieueffectrapportage (opnieuw) mogelijk maakt:

- stedelijk ontwikkelingsproject van meer dan 100 ha c.q. de bouw van meer dan 2.000 woningen (categorie D11.2); deels zal het actualisatieplan ook uitgewerkte bestemmingen bevatten, dus voor deze categorie is er sprake van zowel een plan-m.e.r.-plicht als een project-m.e.r.-plicht;
- winning oppervlaktedelfstoffen van meer dan 12,5 ha (alleen plan-m.e.r.-plicht);
- vestiging van een jachthaven met meer dan 100 ligplaatsen (categorie mogelijk aan de orde, in dat geval afhankelijk van wijze bestemmen plan- of project-m.e.r.-plicht).

Gelet hierop geldt voor het actualisatieplan de verplichting zowel een plan-m.e.r. als een project-m.e.r. te doorlopen. Deze beide procedures worden gecombineerd in één m.e.r.-studie.

1.3 Doel MER en NRD

Het doel van de m.e.r.-procedure is om het milieubelang een volwaardige en vroegtijdige plaats in het plan- en besluitvormingsproces te geven. In hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer zijn procedurele voorschriften opgenomen om dit doel te bereiken.

Met deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) verschaft de initiatiefnemer (Bureau Meerstad) globale informatie over de achtergronden, aard, omvang en de te verwachten effecten van de voorgenomen activiteit. Daarnaast vormt het verschijnen van de NRD de formele aankondiging en start van de m.e.r.-procedure. Met deze notitie kan het bevoegd gezag (de gemeenten Slochteren en Groningen) alle betrokken bestuursorganen en de bevolking informeren en raadplegen over de te volgen aanpak.

Deze NRD kan gezien worden als een inhoudsopgave die aangeeft wat er in het later op te stellen MER onderzocht en behandeld wordt. De NRD beschrijft de afbakening, het detailniveau en de methode van aanpak van de m.e.r.-studie. Daartoe wordt met name ingegaan op:

- Voornemen en alternatieven: welk gebied en welke activiteiten worden beschouwd?
- Beoordelingskader: wat zijn de te onderzoeken milieuthema's en aspecten?
- Toetsingscriteria: op welke wijze worden de milieueffecten beoordeeld?

De NRD ligt gedurende een periode van zes weken voor eenieder ter inzage, waarbij de mogelijkheid wordt geboden om een zienswijze in te dienen. Het bevoegd gezag neemt uiteindelijk een besluit over voorliggende NRD, waarmee de reikwijdte en het detailniveau van de m.e.r.-studie zijn bepaald.

1.4 Grenscorrectie

De gemeenteraden van Slochteren en Groningen hebben op respectievelijk 23 maart en 30 maart 2016 besloten tot een grenscorrectie. Per 1 januari 2017 zullen de woonplaats Meerstad alsmede delen van Harkstede en Lageland overgaan van de gemeente Slochteren naar gemeente Groningen (inclusief omliggend gebied). Dit betekent onder meer dat een groot deel van het bestemmingsplan Meerstad-Midden binnen de gemeente Groningen zal komen te liggen. Daarnaast zal het plangebied van het

¹ MER = Milieueffectrapport (product), m.e.r. is milieueffectrapportage (proces).

actualisatieplan geheel binnen de gemeente Groningen komen te vallen.

Voorafgaande aan 1 januari 2017 wordt het plan voorbereid door twee bevoegde gezagen, namelijk gemeente Slochteren en gemeente Groningen. Conform de Wet Ahri zal de gemeente Groningen per 1 januari 2017 voor het overgaande gebied de rol van de gemeente Slochteren als bevoegd gezag overnemen en vanaf dat moment de procedure vervolgen.

De gemeente Slochteren blijft wel betrokken bij de ontwikkeling van het project Meerstad, onder meer vanwege het feit dat een deel van het projectgebied zich nog steeds binnen haar grenzen bevindt. In verband met de grenscorrectie zoals deze vanaf 1 januari 2017 zal plaatsvinden zullen beide gemeenten een bestuursovereenkomst afsluiten.

Tevens relevant om te vermelden is het feit dat de gemeente Slochteren per 1 januari 2018 zal opgaan in de nieuwe fusiegemeente Midden-Groningen. Op dit moment wordt niet voorzien dat dit van invloed zal zijn op de afspraken die rond Meerstad gemaakt worden.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van deze notitie wordt ingegaan op de voorgeschiedenis van Meerstad. Hoofdstuk 3 gaat in op de referentiesituatie; dit is de situatie waarmee de milieueffecten van het planvoornemen worden vergeleken. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het planvoornemen en eventuele alternatieven en/of varianten. De reikwijdte en het beoordelingskader van het MER worden uiteengezet in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 tenslotte gaat in op de te volgen m.e.r.-procedure en de te raadplegen instanties

2.1. Inleiding

Het nu voorliggende plan (dat in hoofdstuk 4 wordt beschreven) heeft reeds een lange voorgeschiedenis. Er zijn in het verleden een groot aantal MER-studies uitgevoerd, waarin de milieueffecten uitgebreid zijn onderzocht:

- Milieueffectrapport Masterplan Meerstad Groningen, Grontmij, juli 2003;
- Milieueffectrapport en Strategische Milieubeoordeling Bestemmingsplan Meerstad, Grontmij, 1 februari 2006;
- Milieueffectrapport Meerstad Deelplan 1, Grontmij, 5 juni 2007;
- Milieueffectrapport IJsbaanlocatie en Heikikkercompensatiegebied (Meerstad), Grontmij, april 2008.

Deze MER-en zijn allen positief getoetst door de Commissie m.e.r.. Mede op basis van deze MER-en zijn in het verleden goed afgewogen keuzes gemaakt over de inrichting van het Meerstadgebied. In het huidige plan wordt voortgeborduurd op deze eerdere keuzes. Voor een goed begrip van het huidige plan wordt in dit hoofdstuk de voorgeschiedenis kort geschetst.

2.2. Masterplan Meerstad

Voor de ontwikkeling van Meerstad is een Masterplan opgesteld, dit vormde de eerste fase van de planvorming voor Meerstad. In het Masterplan zijn de hoofdlijnen voor een integrale gebiedsontwikkeling uitgewerkt voor de komende decennia. Het plan geeft aan waar en op welke wijze de programmaonderdelen een plek krijgen in het gebied. Uit de kaart behorende bij het Masterplan blijkt dat de hoofdlijn van Meerstad bestaat uit blauwe (een groot meer), groene (groengebieden) en rode delen (bebouwing) en de verbindingen tussen deze delen. In het Masterplan bestaat Meerstad voor twee derde uit water en natuur en voor een derde uit bebouwing. In figuur 2.1 is dit op kaart weergegeven. Het Masterplan is echter geen blauwdruk maar een vlekkenplan dat verder uitgewerkt dient te worden in onder andere bestemmingsplannen.

Destijds is ervoor gekozen het Masterplan te koppelen aan een vrijwillige m.e.r.-procedure (het Masterplan had geen formele status) en ter onderbouwing van het Masterplan is in 2003 het Milieueffectrapport (MER) Masterplan opgesteld. In maart 2005 is het Masterplan Meerstad definitief vastgesteld.

Figuur 2.1. Masterplan Meerstad

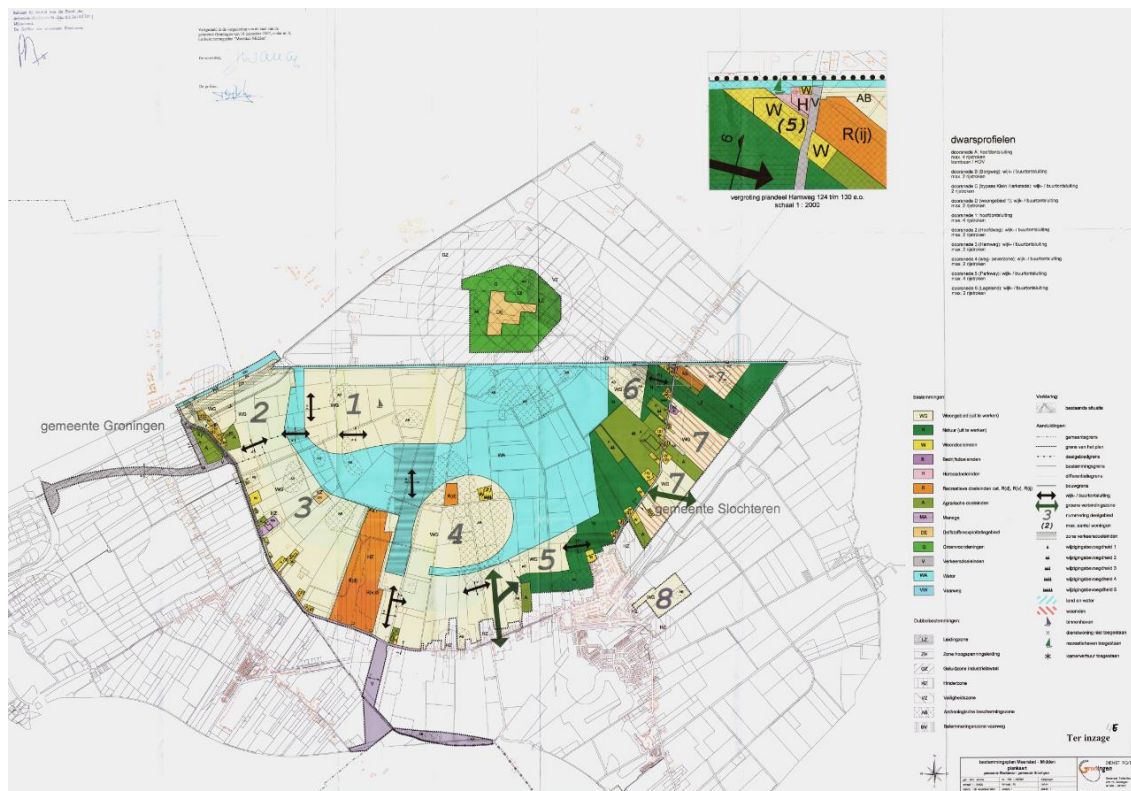
2.3. Bestemmingsplan Meerstad-Midden

Bestemmingsplan 2007

Het bestemmingsplan Meerstad-Midden is het eerste bestemmingsplan dat een deel van de ontwikkeling van Meerstad mogelijk maakt. Het bestemmingsplan heeft betrekking op het grondgebied van de gemeenten Slochteren en Groningen en bestaat eigenlijk uit twee bestemmingsplannen (voor iedere gemeente een bestemmingsplan). In het bestemmingsplan Meerstad-Midden is het Masterplan Meerstad geconcretiseerd voor het middengebied van Meerstad. Het bestemmingsplan is echter nog steeds globaal en beoogt flexibel te zijn waardoor ruimte behouden blijft om in te spelen op onvoorziene ontwikkelingen. Een groot deel van het gebied heeft daarom in dit bestemmingsplan een uit te werken bestemming gekregen. Een aantal onderdelen heeft wel een gedetailleerde bestemming gekregen, waaronder het meer. Hierdoor wordt het meer (één van de kernwaarden van Meerstad) zeker gesteld. Voor dit bestemmingsplan is een MER opgesteld (zie paragraaf 2.1).

Het bestemmingsplan Meerstad-Midden is eind 2007 door de gemeenteraden van Slochteren en Groningen vastgesteld. In figuur 2.2 is de plankaart van dit bestemmingsplan weergegeven.

In 2011 is een eerste partiële herziening van het bestemmingsplan vastgesteld. Hierin zijn enkele planologisch-technische zaken verbeterd. In 2015 is een tweede partiële herziening van het bestemmingsplan vastgesteld. Hierin zijn de uitwerkingsregels op één onderdeel aangepast (geluidnorm voor nieuw te bouwen woningen is verhoogd van 53 dB naar 58 dB, zodat nabij ontsluitingswegen meer bouw mogelijkheden ontstaan).

Figuur 2.2 Bestemmingsplan Meerstad-Midden

Uitwerkingsplannen

Op basis van het bestemmingsplan Meerstad-Midden zijn diverse uitwerkingsplannen opgesteld. In deze uitwerkingsplannen zijn de globale bestemmingen uit het bestemmingsplan nader geconcretiseerd. De volgende uitwerkingsplannen zijn vastgesteld:

- Vanaf 2010 zijn voor Meeroevers, de eerste wijk van Meerstad, 9 uitwerkingsplannen vastgesteld. Voor het eerste van deze uitwerkingsplannen is een MER opgesteld (zie paragraaf 2.1, MER voor 'Deelplan 1').
- In 2011 is een uitwerkingsplan vastgesteld voor de IJbaanlocatie. Voor dit uitwerkingsplan is een MER opgesteld (zie paragraaf 2.1).
- In 2013 is een uitwerkingsplan vastgesteld voor de vaarverbinding en sluis tussen het Woldmeer en het Slochterdiep.
- In 2016 is een uitwerkingsplan opgesteld voor Tersluis, de tweede wijk van Meerstad na Meeroevers.

2.4. Ontwikkelstrategie

Het Verhaal van Meerstad (2011)

In 2011 heeft Bureau Meerstad een ontwikkelstrategie "Het Verhaal van Meerstad" opgesteld. Hierin wordt stilgestaan bij de gevolgen van de sterk veranderde economische situatie op de ontwikkeling van Meerstad. Meerstad zal meer het karakter krijgen van een organische gebiedsontwikkeling. In het volgende kader is de ontwikkelstrategie uit 2011 samengevat.

De ontwikkelstrategie

Uitgangspunt van de herijkte ontwikkelstrategie is om elke kleine en grotere stap in de ontwikkeling van Meerstad zo uit te voeren, dat die stap op zichzelf al de moeite waard is. We denken dus niet meer in eindbeelden van waaruit we terug redeneren om te bepalen wat we vandaag of morgen moeten doen. Neen, we denken vanuit het nu en grijpen de kansen die zich morgen voordoen aan om Meerstad door te ontwikkelen. Meerstad zal als gevolg daarvan meer organisch ontwikkeld worden. Dit betekent niet dat er geen plan en geen richting meer is. Integendeel, voor het succes van Meerstad is het van groot belang dat er substantieel wordt geïnvesteerd in een planstructuur die voorziet in de aansluiting op vaarroutes, in een goede en aantrekkelijke verbinding met de stad en in de verwezenlijking van één van de unieke elementen van Meerstad: leven in het groen en in de natuur.

Ontwikkelingsstrategie Tersluis

In 2016 is de ontwikkelstrategie uit 2011 nader uitgewerkt voor het westelijk deel van Meerstad-Midden (Meerstad-Midden West). Na afweging van verschillende mogelijkheden is ervoor gekozen om na Meeroevers het deelgebied Tersluis te ontwikkelen. Tersluis ligt op de noordelijke oever van het Woldmeer, nabij de sluis tussen het Woldmeer en het Slochterdiep, zie figuur 2.3. De realisatie van het deelgebied Tersluis is in 2016 van start gegaan.

Figuur 2.3 Impressie Tersluis (rechts in kaartbeeld de sluis tussen Woldmeer en Slochterdiep)

3.1. Inleiding

In de MER-systematiek is het belangrijk om de zogenoemde referentiesituatie te bepalen. Dit is de situatie ten opzichte waarvan de milieueffecten van het planvoornemen worden beoordeeld. De referentiesituatie bestaat uit de huidige situatie en autonome ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die zich voordoen als het planvoornemen niet wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld gevolgen van vastgesteld beleid en projecten waarover al definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden. In de onderstaande paragrafen wordt kort en indicatief ingegaan op zowel de huidige situatie (par. 3.2) als autonome ontwikkelingen (par. 3.3). In het op te stellen MER zullen de huidige situatie en autonome ontwikkelingen uitgebreider worden beschreven.

3.2. Huidige situatie

Het eerste woongebied, Meeroevers, is grotendeels gerealiseerd. Hier zijn in 2016 een school, een medisch centrum, het informatiecentrum Meerstad en circa 300 woningen gebouwd (danwel in aanbouw). Ook is al een deel van het Woldmeer gegraven (in 2016 circa 65 ha) en is een vaarverbinding met het Slochterdiep aangelegd. In de huidige situatie is de roeibaan nog aanwezig. Ten zuidwesten van de roeibaan ligt het bestaande recreatieterrein Grunopark. Ten noordoosten van de roeibaan ligt het bestaande natuurgebied Harksteder Broeklanden. De huidige situatie is gevisualiseerd in figuur 3.1.

Figuur 3.1 Huidige situatie begin 2016

3.3. Autonome ontwikkelingen

De Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie m.e.r.) heeft een factsheet uitgebracht over de referentiesituatie bij (actualiserende) bestemmingsplannen². In deze factsheet staat dat hetgeen vergund is en waarvan uitvoering op korte termijn vrij zeker is, kan worden gezien als autonome ontwikkeling en dus in de MER-systematiek tot de referentiesituatie mag worden gerekend. Over alle overige geplande activiteiten kan het bevoegd gezag in de actualisatieprocedure een hernieuwde planologische afweging maken. Deze overige activiteiten behoren daarom in principe tot het 'planvoornemen'. De commissie benadrukt dat de onderverdeling tussen autonome ontwikkeling (=referentiesituatie) en planvoornemen maatwerk per plangebied is. Belangrijk is dat de onderverdeling in het MER wordt onderbouwd.

Wanneer deze methode wordt toegepast op Meerstad, blijkt dat, naast de reeds gerealiseerde woningen in Meeroevers, overige delen van Meeroevers en Tersluis reeds planologisch zijn uitgewerkt in een vastgesteld uitwerkingsplan en dat bovendien de aanleg reeds is gestart. In Meeroevers betreft dit ca. 90 woningen en in Tersluis ca. 160 woningen (samen 250 woningen). De delen van Meeroevers en Tersluis waar vòòr vaststelling van het bestemmingsplan woningen worden gerealiseerd worden daarom gerekend tot de autonome ontwikkeling. Hierbij wordt eind 2017 aangehouden als ijkdatum. In de referentiesituatie zijn er dus 550 woningen aanwezig (300 in de huidige situatie plus 250 door autonome ontwikkeling). Dit aantal is gebaseerd op verleende bouwvergunningen en actuele verkoopprognoses tot en met eind 2017.

Verder wordt in de autonome ontwikkeling de parkzone ten westen van Tersluis aangelegd, wordt net ten westen van de planlocatie een transferium gerealiseerd langs de Driebondsweg en wordt de oppervlakte van het Woldmeer verder vergroot tot circa 150 ha. Ook een aanzienlijk deel van de grondwerkzaamheden is reeds vergund en is voor vaststelling van het bestemmingsplan afgerond. Deze werkzaamheden worden daarom gerekend tot de autonome ontwikkeling en zijn daarmee onderdeel van de referentie.

De andere geplande activiteiten binnen het plangebied van het actualisatieplan vallen in beginsel onder het planvoornemen voor de MER-studie. Welke activiteiten dit zijn wordt beschreven in het navolgende hoofdstuk 4.

² Factsheet 29, "Referentiesituatie in MER voor bestemmingsplannen", 8 januari 2015

4.1. Inleiding

In hoofdstuk 3 is toegelicht wat tot de referentiesituatie behoort. Dit hoofdstuk gaat in op het planvoornemen dat in het MER zal worden beoordeeld op milieueffecten. In paragraaf 4.2 wordt het planvoornemen toegelicht en gevisualiseerd. In paragraaf 4.3 wordt ingegaan op eventuele alternatieven en/of varianten die in het MER kunnen worden onderzocht. Tenslotte wordt in paragraaf 4.4 ingegaan op de voor Meerstad-Midden West relevante ontwikkelingen die buiten het planvoornemen liggen.

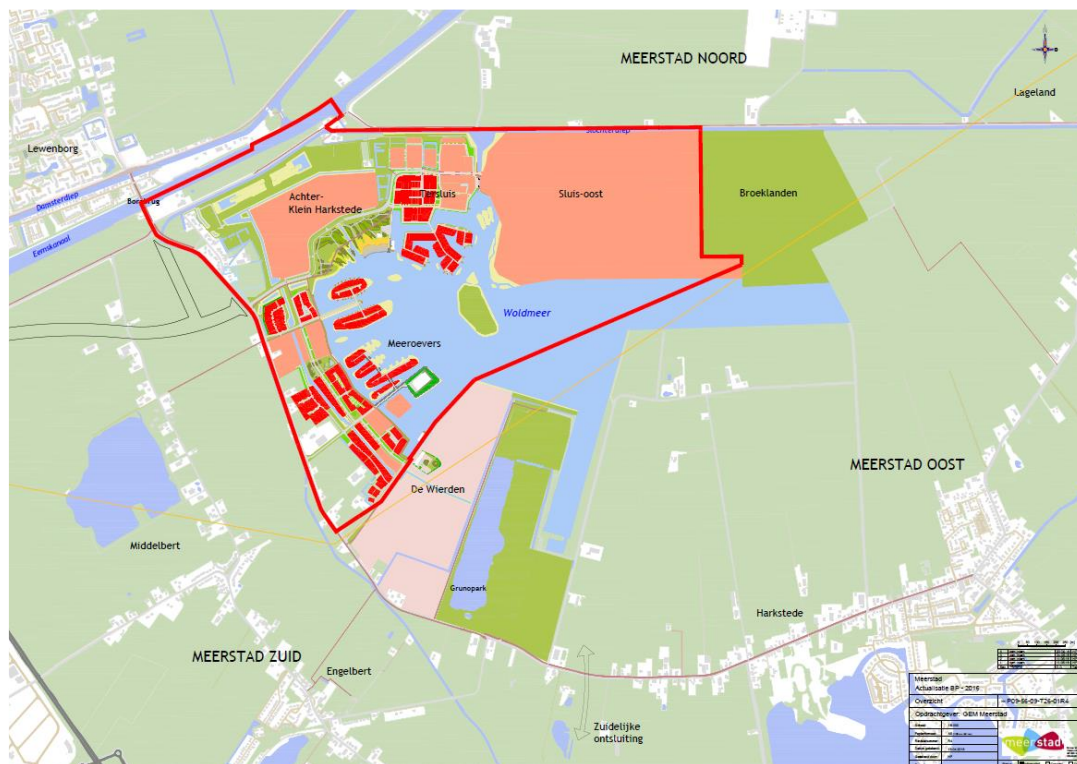
4.2. Planvoornemen actualisatieplan Meerstad-Midden West

Beschrijving planvoornemen

Het voornemen is om voor het westelijke deel van het bestemmingsplan Meerstad-Midden een nieuwe planologische regeling vast te stellen. Deze nieuwe regeling wordt het “actualisatieplan” genoemd.

In de onderstaande figuur is het plangebied van het actualisatieplan weergegeven. Binnen dit gebied liggen de woongebieden Meeroevers, Tersluis, Sluis-Oost en Achter Klein Harkstede. De lichtrood aangeduide gebieden behoren tot het planvoornemen. In rood zijn de delen van Meeroevers en Tersluis weergegeven die tot de referentie behoren.

Binnen het plangebied ligt voorts het bestaande Woldmeer en nog te graven delen van het Woldmeer, waarvan circa 150-200 hectare binnen het actualisatieplan is gelegen.

Figuur 4.1 Planvoornemen Meerstad-Midden West binnen rode contour (in rood: autonome situatie)

In de navolgende tabel zijn de indicatieve oppervlakten van de verschillende functies binnen het planvoornemen aangegeven.

Tabel 4.1 Oppervlakte functies binnen planvoornemen Meerstad-Midden West

Functie	Oppervlakte (indicatief)
Woongebieden	190 ha
Water	150 ha
Park en strand	10 ha
Uitstroomgebied	6 ha

Voor de woongebieden worden uitwerkingsplannen gemaakt. De woongebieden bestaan uit woonkavels, wegen en paden, parkeervoorzieningen, groen, water en dergelijke. In de onderstaande tabel zijn de indicatieve maximale (bovenkant van de bandbreedte) woningaantallen weergegeven voor de verschillende deelgebieden.

Tabel 4.2 Woningaantallen verschillende situaties

Deelgebied	Referentie (totalen t/m 2017)	Voornemen (2030)	Totaal 2030 (referentie plus voornemen)
Meeroevers	390	160	550
Tersluis	160	290	450
Sluis Oost	0	925	925
Achter Klein Harkstede	0	500	500
Totaal	550	1875	2425

In de zone 'Park en strand' worden dagrecreatieve functies ontwikkeld, mogelijk met horeca.

Wijzigingen ten opzichte van vigerend plan

In het actualisatieplan zal de bestaande bestemmingsregeling grotendeels worden overgenomen. Wel zal de regeling worden aangepast aan de huidige standaarden voor bestemmingsplannen. Net als in het vigerende plan, zal het nieuwe actualisatieplan bestaan uit een mix van uit te werken bestemmingen en eindbestemmingen.

Er zullen enkele inhoudelijke wijzigingen worden doorgevoerd. Op dit moment zijn de volgende wijzigingen bekend:

- Aanpassingen in bestemmingen “woongebied (uit te werken)” en “water” (o.a. locatie van de reeds gebouwde sluis en oppervlakte meer);
- Lagere woningdichtheid. In het bestemmingsplan Meerstad-Midden waren voor het plangebied van het actualisatieplan maximaal 3.685 woningen voorzien in plaats van de 2.425 die nu worden voorzien.
- De Parkway (de noordzuid autoverbinding over het Woldmeer heen) komt te vervallen.
- Hanteren ander kental voor het autobezit.

Tijdelijke effecten

Tijdens de bouw kunnen tijdelijke milieueffecten optreden, bijvoorbeeld geluidhinder, lucht- en stofemissies van bouwwerkzaamheden of bouwverkeer. Deze effecten worden bij de verschillende milieueffecten beschreven (zie hoofdstuk 5).

4.3. Alternatieven en varianten

Een vast onderdeel van m.e.r.-studies is het alternatievenonderzoek: in hoeverre zijn er naast of binnen het planvoornemen alternatieven of varianten met andere milieueffecten? In het geval van Meerstad zijn in het verleden al diverse alternatieven en varianten voor de invulling van het gebied onderzocht. Op basis hiervan zijn keuzes gemaakt en is de realisatie al lange tijd geleden gestart. Het actualisatieplan is voornamelijk een actualisatie van de bestaande planologische regeling. De inhoudelijke wijzigingen zijn beperkt. In het MER voor het actualisatieplan worden daarom geen alternatieven op het planvoornemen of varianten binnen het planvoornemen ontwikkeld. In het MER wordt alleen het planvoornemen zelf beoordeeld op milieueffecten.

4.4. Doorkijk bestemmingsplangebied en Masterplangebied

In de eerdere m.e.r.-procedures voor Meerstad is altijd aandacht besteed aan verschillende schaalniveaus. Niet alleen de milieueffecten van deelplannen zijn van belang, maar ook de milieueffecten van de ontwikkeling als geheel. Om deze lijn door te zetten, wordt in dit MER ook een doorkijk opgenomen naar de milieueffecten van Meerstad-ontwikkelingen buiten de grenzen van het actualisatieplan. Dit gebeurt op twee niveaus:

- Bestemmingsplangebied, zie figuur 2.2: actualisatieplan + ontwikkelingen in overige delen van Meerstad-Midden (verder te noemen Meerstad-Midden Oost).
- Masterplangebied: actualisatieplan + hele masterplangebied (zie figuur 2.1), waarbij de ontwikkelingen in Meerstad-Midden Oost, Meerstad- Noord en Meerstad-Zuid maatgevend zullen zijn (voor ligging van deze deelgebieden zie figuur 4.1).

Doorkijk bestemmingsplangebied

De volgende planonderdelen liggen buiten de plangrens van het actualisatieplan, maar zijn wel relevant voor de milieueffectenanalyse in het MER:

- Voor de woongebieden in het overige gedeelte van het bestemmingsplan Meerstad-Midden worden op dit moment geen uitwerkingsplannen voorbereid. In Meerstad-Midden Oost behoudt het huidige bestemmingsplan, met daarin diverse uit te werken woongebieden voor in totaal maximaal circa

3.125 woningen, zijn rechtskracht. In de doorkijk wordt onderzocht wat het effect is als niet alleen in Meerstad-Midden West woningen worden gebouwd, maar ook in Meerstad-Midden Oost.

- De noordelijke ontsluitingsroute naar de ringweg van Groningen (N46) is destijds bestemd en zal worden aangelegd. Deze ontsluitingsroute (of een volwaardig alternatief daarvoor) moet beschikbaar zijn zodra er in Meerstad 1.500 woningen staan. In het MER zal hier rekening mee worden gehouden.
- De zuidelijke ontsluitingsroute vanuit Meerstad naar de A7 is destijds bestemd, maar de Raad van State heeft deze bestemming vernietigd. De zuidelijke ontsluiting ligt buiten de grenzen van het actualisatieplan. De noodzaak voor deze ontsluiting is gekoppeld aan de ontwikkeling van Meerstad-Midden Oost. In de doorkijk voor het bestemmingsplangebied wordt daarom rekening gehouden met de aanleg van deze zuidelijke ontsluitingsroute of een volwaardig alternatief hiervoor.

Doorkijk Masterplangebied

Het oorspronkelijke Masterplan heeft betrekking op een oppervlakte van circa 4.000 hectare en werd begrensd door het Eemskanaal, de beide schiereilanden rond de Deense Haven, de A7, natuurontwikkelingsgebied Midden-Groningen en door de lijn Schaaphok - Luddeweer- Eemskanaal (zie figuur 2.1).

Het Masterplan omvat onder andere Meerstad-Midden, Meerstad-Noord en Meerstad-Zuid. Meerstad-Noord is het gebied tussen Slochterdiep en Eemskanaal, Meerstad-Zuid is het gebied tussen de Hoofdweg en de A7/N46. Deze gebieden zijn het meest maatgevend wat betreft woningbouw en ontwikkeling van voorzieningen.

Voor Meerstad-Noord geldt dat de grootschalige woningbouwontwikkeling uit het Masterplan hier niet meer wordt voorzien. Welke andere invulling dit gebied zal krijgen, is niet bekend. In het MER zal Meerstad-Noord daarom buiten beschouwing worden gelaten. Voor Meerstad-Zuid zijn op dit moment geen plannen in voorbereiding. Voor Meerstad-Zuid geldt dat nog steeds stedelijke ontwikkeling met bedrijvigheid wordt voorzien, maar wanneer deze ontwikkeling plaatsvindt is niet bekend. Het gebied Meerstad-Zuid inclusief de Verlengde Eemskanaalzone is circa 350 hectare groot.

5.1. Reikwijdte

In het MER wordt onderscheid gemaakt tussen de begrippen plangebied en studiegebied.

Plangebied

Het MER-plangebied voor het actualisatieplan is reeds in hoofdstuk 1 en 4 behandeld en op kaart (figuur 4.1) weergegeven. Dit plangebied omvat het westelijk deel van Meerstad-Midden.

Studiegebied

Het studiegebied is het totale gebied waarin milieueffecten als gevolg van de realisering van de voorgenomen activiteiten in het plangebied kunnen optreden. Het studiegebied is dus omvangrijker dan het plangebied en kan per milieuaspect verschillen. Voor milieuaspecten zoals bodem en archeologie treden de effecten alleen binnen het plangebied zelf op, het studiegebied is hier gelijk aan het plangebied. Voor milieuaspecten zoals verkeer en geluid kunnen ook buiten het plangebied, op en langs wegen van en naar het plangebied, effecten optreden. In dit geval is het studiegebied dus groter dan het plangebied. In het MER zal per milieuaspect worden toegelicht wat het relevante studiegebied is.

Zichtjaren

In het MER wordt rekening gehouden met de volgende zichtjaren:

- Huidige situatie: 2017
- Referentiesituatie (huidige situatie plus autonome ontwikkeling), realisatie planvoornemen en de verschillende doorkijken: 2030.

5.2. Inhoud MER

De kern van het MER wordt gevormd door de beschrijving van de milieueffecten die als gevolg van de voorgenomen activiteiten worden verwacht ten opzichte van de referentiesituatie. Daarnaast moeten redelijke alternatieven/varianten voor de invulling van het gebied worden beschreven en op hun milieueffecten worden beoordeeld. Het milieueffectrapport moet (vrij naar de wettekst) de volgende onderdelen bevatten:

1. een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd;
2. een beschrijving van de voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven of varianten;
3. een overzicht van eerder vastgestelde plannen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit;
4. een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu en van de te verwachten autonome ontwikkeling van dat milieu (referentiesituatie);
5. een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit kan hebben en een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven;
6. een vergelijking van de referentiesituatie en de voorgenomen activiteit op de relevante milieuaspecten

7. een overzicht van de leemten in de onder 4) en 5) bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens;
8. een zelfstandig leesbare samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit.

5.3. Beleidskader

In het MER zal worden ingegaan op het wettelijk kader en op het relevante beleidskader op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau en de recente ontwikkelingen daarin.

5.4. Beoordelingskader

In het MER worden de effecten van het actualisatieplan voor Meerstad-Midden West beschreven en beoordeeld. Het gaat hierbij niet alleen om de negatieve effecten, ook positieve effecten worden beschreven. De effectbeschrijving richt zich vooral op de voor besluitvorming relevante milieuaspecten. De effecten worden beschreven ten opzichte van de referentiesituatie. De effectbeoordeling zal plaatsvinden op een schaalniveau dat past bij het schaalniveau van het m.e.r.-plichtige plan, in dit geval een bestemmingsplan.

In de effectbeschrijvingen wordt aangegeven of effecten tijdelijk of permanent zijn. Ook wordt aangegeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen mogelijk en/of noodzakelijk zijn.

Om de milieueffectenanalyse systematisch te kunnen uitvoeren, is een beoordelingskader opgesteld. In dit beoordelingskader is per milieuaspect een aantal toetsingscriteria geformuleerd. In tabel 5.1 is het beoordelingskader weergegeven.

Tabel 5.1 Overzicht beoordelingscriteria MER

Milieuaspect	Subaspect	Toetsingscriterium
Bodem	Bodemkwaliteit	Beïnvloeding bodemkwaliteit
	Grondbalans	Invloed grondverzet
Water	Grondwater	Beïnvloeding grondwaterstanden
		Beïnvloeding grondwaterstromingen
	Oppervlaktewater	Beïnvloeding oppervlaktewater/berging
	Waterkwaliteit	Beïnvloeding grond- en/of oppervlaktewaterkwaliteit
Natuur	Beschermd gebied	Beïnvloeding van Natura 2000-gebieden
		Beïnvloeding van Nationaal Natuurnetwerk
	Beschermd en Rode Lijst soorten	Beïnvloeding van beschermde natuur- en diersoorten
	Nieuwe natuur	Mogelijkheden voor ontwikkeling van nieuwe natuur
Landschap, cultuurhistorie en archeologie	Landschappelijke kwaliteit	Beïnvloeding van de openheid en schaal van het landschap
		Beïnvloeding visualisatie ontstaanswijze landschap en geologische structuren
		Beïnvloeding van bijzondere landschapsstructuren, patronen en elementen

	Cultuurhistorische waarden	Verlies of aantasting van cultuurhistorisch waardevolle structuren, patronen en elementen
	Archeologische waarden	Verlies of aantasting van archeologische waarden
Verkeer en vervoer	Bereikbaarheid en verkeersveiligheid	Gevolgen voor de verkeersintensiteiten, bereikbaarheid auto en verkeersafwikkeling
		Gevolgen voor bereikbaarheid openbaar vervoer en fiets
		Gevolgen voor de verkeersleefbaarheid en -veiligheid.
		Barrièrewerking
Geluid	Geluidbelasting en -hinder	Aantal geluidbelaste woningen
		Geluidbelast oppervlak buitengebied
Luchtkwaliteit	concentraties NO ₂ , PM ₁₀ en PM _{2,5}	Beïnvloeding luchtkwaliteit (NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2,5})
Externe veiligheid	Bedrijven en transport	Beïnvloeding plaatsgebonden risico en groepsrisico
Leefomgevingskwaliteit	Gezondheid en leefomgeving	Beïnvloeding gezondheid en leefomgevingskwaliteit
Duurzaamheid	Energie	Bijdrage aan realiseren doelen
	Klimaatbestendigheid	Klimaatbestendigheid lokaal en boven-lokaal

De effectanalyse zal waar nodig kwantitatief worden uitgevoerd. Waar berekeningen niet nodig of mogelijk zijn, zal de effectanalyse kwalitatief (op basis van expert judgement) worden uitgevoerd.

In het MER zal per toetsingscriterium het milieueffect worden uitgedrukt op basis van de onderstaande schaal:

- ++ sterk positief effect;
- + positief effect;
- 0 geen positief en geen negatief effect;
- negatief effect;
- sterk negatief effect.

Onderstaand wordt voor de verschillende milieuaspecten aangegeven of onderzoek wordt uitgevoerd, en op welke wijze dit onderzoek plaatsvindt.

Bodem

Ten behoeve van de bodemkwaliteit zal op basis van de bodemkwaliteitskaart inzicht worden gegeven in de actuele bodemkwaliteit in het plangebied, voortbordurend op de gegevens die in eerdere planprocedures zijn gebruikt. Op basis van de reeds beschikbare informatie wordt niet verwacht dat er bodemkwaliteitsproblemen zijn die invloed kunnen hebben op de uitvoering van de plannen.

In het MER wordt met kwantitatieve gegevens uiteengezet hoe de grondbalans binnen het plangebied eruitziet.

Water

De aanleg van het meer heeft invloed op de grondwaterstromen, lokale waterberging en waterkwaliteit. Het eindbeeld is vastgelegd in de waterstructuurvisie (Royal Haskoning, 2005). Zowel de waterbalans als de waterkwaliteit worden beschouwd.

Natuur

Om een goed en actueel inzicht te krijgen in de eventuele effecten op natuurgebieden (Natura 2000 en Nationaal Natuurnetwerk) en beschermde soorten (Flora- en faunawet) wordt in 2016 actualiserend ecologisch onderzoek uitgevoerd, bestaande uit een quick scan naar het voorkomen van soorten en een voorttoets in het kader van de Natuurbeschermingswet. Ten behoeve van de voorttoets worden de

effecten van verzuring en vermesting op Natura 2000-gebieden in beeld gebracht met het rekenmodel AERIUS, inclusief de tijdelijke effecten.

Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Nader onderzoek naar landschap en cultuurhistorie is niet noodzakelijk. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de beschikbare informatie uit de bestaande MER-en voor Meerstad.

Voor archeologie wordt een overzicht gegeven van inmiddels beschikbaar archeologisch onderzoek gemaakt. Indien nodig wordt dit aangevuld met nader/aanvullend onderzoek.

Verkeer en vervoer

Om de verkeersgevolgen van het geactualiseerde bestemmingsplan goed in beeld te krijgen, wordt een nieuwe berekening met het verkeersmodel Groningen Plus gemaakt. Hierin worden de verkeersgevolgen van de geplande woningbouwaantallen en andere functies met een verkeersaantrekkende werking onderzocht, uitgaande van de huidige plannen voor de infrastructuur. De berekeningen worden voor het actualisatieplan uitgevoerd, maar ook voor de doorkijkgebieden 'Bestemmingsplangebied' en 'Masterplan'.

Naast een kwantitatieve beschouwing over verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid, zal ook aandacht worden besteed aan openbaarvervoerbindingen en fietsverbindingen.

Geluid

Op grond van de verkeersmodellen wordt de huidige geluidbelasting vanwege wegverkeerslawaaï alsmede de geluidbelasting in verschillende toekomstscenario's bepaald. De geluidbelastingen boven de voorkeursgrenswaarde zullen in contouren worden weergegeven. Per contour en scenario zal het aantal geluidbelaste woningen worden aangegeven of het oppervlak geluidbelast buitengebied.

Binnen het plangebied en in de directe omgeving is, behoudens de NAM-locatie, geen bedrijvigheid aanwezig die de geluidsituatie beïnvloedt. Aan de hand van beschikbare geluidonderzoeken wordt ingegaan op de geluidbelasting van de NAM-locatie binnen het plangebied.

Ook zal aandacht worden besteed aan tijdelijke effecten, voornamelijk uitgaande van de werkzaamheden ten behoeve van de ontgrondingen. Hiervoor is in eerdere procedures reeds onderzoek verricht, waarvan zoveel mogelijk gebruik zal worden gemaakt.

Luchtkwaliteit

Ook voor luchtkwaliteit worden modelberekeningen uitgevoerd om de effecten van de verkeersbewegingen bij nieuwe en bestaande woningen te bepalen voor de verschillende scenario's. De berekende waarden worden getoetst aan de wettelijke grenswaarden.

De tijdelijke effecten zijn reeds eerder onderzocht, deze resultaten zullen in het MER worden verwerkt.

Externe veiligheid

Voor het aspect externe veiligheid wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van de bestaande berekeningen, met name ten aanzien van de NAM-locatie, de buisleiding die langs het plangebied loopt en het vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg en over het Eemskanaal. Wanneer dit niet toereikend is, worden deze berekeningen geactualiseerd. Hierbij wordt zowel aandacht besteed aan de omvang van het plaatsgebonden risico als aan het groepsrisico.

Leefomgevingskwaliteit

Cumulatie van verschillende milieueffecten (met name luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid) kan invloed hebben op de leefomgevingskwaliteit in het plangebied. Op basis van de voorgaande hoofdstukken wordt een kwalitatieve analyse van de cumulatie van de verschillende milieueffecten op de leefomgevingskwaliteit uitgevoerd. Hierbij worden ook andere factoren betrokken die invloed

hebben op de leefomgevingskwaliteit, zoals de kwaliteit van de openbare ruimte, groenvoorzieningen, natuur, aanwezigheid van voorzieningen en sociale veiligheid.

Klimaatadaptatie en duurzaamheid

De gemeente Groningen heeft verschillende duurzaamheidsdoelen. In het MER zal worden aangegeven aan welke doelen de planontwikkeling kan bijdragen en hoe dit kan worden ingevuld. Daarnaast moet bij nieuwe plannen worden aangetoond dat deze bestendig zijn tegen klimaatverandering, denk daarbij aan waterberging en afvoercapaciteit bij extreme neerslag. Ook hierop zal in het MER worden ingegaan.

6.1. De m.e.r.-procedure

De m.e.r.-procedure wordt in een aantal stappen doorlopen:

1. *Openbare kennisgeving:* wanneer een initiatiefnemer (in dit geval Bureau Meerstad) voornemens is een plan te gaan opstellen waarvoor een m.e.r.-procedure moet worden doorlopen, moet dit openbaar worden gemaakt. De bekendmaking vormt de formele start van de m.e.r.-procedure. In deze kennisgeving wordt tevens aangegeven wie in de gelegenheid worden gesteld om advies over de inhoud van het MER uit te brengen.
2. *Raadplegen bestuursorganen:* na de kennisgeving dienen de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen milieuraapport te worden bepaald. Bestuursorganen die met het plan te maken krijgen, worden over de voorgenomen ontwikkeling geraadpleegd. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau is het document waarmee deze raadpleging wordt uitgevoerd. Betrokken partijen worden in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen en bedenkingen aan te geven, zodat deze meegenomen kunnen worden bij het opstellen van het MER. De notitie wordt gedurende een periode van 6 weken voor eenieder ter visie gelegd en er kunnen (mondeling of schriftelijk) zienswijzen worden ingediend. Op basis van de binnengekomen zienswijzen en uitgebrachte adviezen stelt het bevoegd gezag de reikwijdte en het detailniveau van de MER-studie definitief vast.
3. *Opstellen Milieuraapport (Plan-MER) en bestemmingsplan:* op basis van de reacties op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en de vastgestelde richtlijnen wordt vervolgens het MER opgesteld. Hierin wordt het planvoornemen op de milieueffecten beoordeeld. Tijdens deze derde procedurestap wordt tevens het ontwerp van het bestemmingsplan opgesteld. Het ontwerp bestemmingsplan wordt samen met het MER door het bevoegd gezag ter inzage gelegd.
4. *Terinzagelegging en zienswijzen:* MER en ontwerp-bestemmingsplan liggen gedurende 6 weken ter inzage. Tijdens de tervisielegging kan eenieder mondeling of schriftelijk een reactie op de documenten geven. Tijdens deze periode wordt tevens aan de Cie-mer gevraagd of zij het plan wil toetsen op volledigheid, juistheid en objectiviteit.
5. *Motiveren in het definitieve plan:* mede op basis van de inspraakresultaten en adviezen en met in achtneming van de uitkomsten van het MER, stelt het bevoegd gezag vervolgens het definitieve bestemmingsplan vast.
6. *Bekendmaking en mededeling van het plan:* na vaststelling van het bestemmingsplan wordt dit bekend gemaakt.
7. *Evaluatie en monitoring:* nadat de plannen zijn gerealiseerd, dienen de werkelijk optredende milieueffecten in beeld te worden gebracht en geëvalueerd. In het MER wordt daarvoor een eerste aanzet gegeven.

6.2. Te raadplegen instanties

Bij het bepalen van de reikwijdte en het detailniveau van het MER voor Meerstad-Midden West raadpleegt het bevoegd gezag in ieder geval de wettelijk voorgeschreven bestuursorganen (artikel 7.11b Wet milieubeheer).

Het bevoegd gezag is voornemens in ieder geval de volgende instanties over dit project te raadplegen:

- Ministerie van Economische Zaken;
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE);
- Provincie Groningen;
- Colleges van Burgemeester en Wethouders van de omliggende gemeenten;
- Waterschap Hunze en Aa's;
- NAM;
- TenneT;
- Commissie voor de milieueffectrapportage.

6.3. Reacties

Er wordt een openbare kennisgeving gepubliceerd die aangeeft welke procedure het bevoegd gezag wenst te volgen in het kader van het m.e.r. voor Meerstad-Midden West. Daarnaast ligt de Notitie Reikwijdte en Detailniveau gedurende zes weken voor eenieder ter inzage en kunnen zienswijzen worden ingediend. Bij het opstellen van het MER zal hiermee rekening worden gehouden.

Reacties kunnen per post worden aangeleverd aan:

College van B&W van de gemeente Groningen
T.a.v. de heer Jan Klok
Postbus 7081
9701 JB Groningen

Samenvatting MER Meerstad-Midden West

1. Inleiding

- 1.1. Inleiding
- 1.2. Waarom een milieueffectrapport?
- 1.3. Doel en procedure
- 1.4. Leeswijzer

2. Kader en randvoorwaarden

- 2.1. Beleidskader
- 2.2. Voorgeschiedenis Meerstad

3. Onderzoekssituaties

- 3.1. Inleiding
- 3.2. Plangebied en studiegebied
- 3.3. Referentiesituatie
- 3.4. Planvoornemen
- 3.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 3.6. Doorkijk Masterplan
- 3.7. Beoordelingskader

4. Bodem

- 4.1. Toetsingskader
- 4.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 4.3. Referentiesituatie
- 4.4. Planvoornemen
- 4.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 4.6. Doorkijk Masterplan
- 4.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 4.8. Effectbeoordeling

5. Water

- 5.1. Toetsingskader
- 5.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 5.3. Referentiesituatie
- 5.4. Planvoornemen
- 5.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 5.6. Doorkijk Masterplan
- 5.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 5.8. Effectbeoordeling

6. Natuur

- 6.1. Toetsingskader
- 6.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 6.3. Referentiesituatie
- 6.4. Planvoornemen
- 6.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 6.6. Doorkijk Masterplan
- 6.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 6.8. Effectbeoordeling

7. Landschap, cultuurhistorie en archeologie

- 7.1. Toetsingskader
- 7.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 7.3. Referentiesituatie
- 7.4. Planvoornemen
- 7.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 7.6. Doorkijk Masterplan
- 7.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 7.8. Effectbeoordeling

8. Verkeer en vervoer

- 8.1. Toetsingskader
- 8.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 8.3. Referentiesituatie
- 8.4. Planvoornemen
- 8.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 8.6. Doorkijk Masterplan
- 8.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 8.8. Effectbeoordeling

9. Geluid

- 9.1. Toetsingskader
- 9.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 9.3. Referentiesituatie
- 9.4. Planvoornemen
- 9.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 9.6. Doorkijk Masterplan
- 9.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 9.8. Effectbeoordeling

10. Luchtkwaliteit

- 10.1. Toetsingskader
- 10.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 10.3. Referentiesituatie
- 10.4. Planvoornemen
- 10.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 10.6. Doorkijk Masterplan
- 10.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 10.8. Effectbeoordeling

11. Externe veiligheid

- 11.1. Toetsingskader
- 11.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 11.3. Referentiesituatie
- 11.4. Planvoornemen

- 11.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 11.6. Doorkijk Masterplan
- 11.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 11.8. Effectbeoordeling

12. Leefomgevingskwaliteit

- 12.1. Toetsingskader
- 12.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 12.3. Referentiesituatie
- 12.4. Planvoornemen
- 12.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 12.6. Doorkijk Masterplan
- 12.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 12.8. Effectbeoordeling

13. Duurzaamheid

- 13.1. Toetsingskader
- 13.2. Onderzoeksmethode en –criteria
- 13.3. Referentiesituatie
- 13.4. Planvoornemen
- 13.5. Doorkijk bestemmingsplan
- 13.6. Doorkijk Masterplan
- 13.7. Mitigerende en compenserende maatregelen
- 13.8. Effectbeoordeling

14. Conclusies, leemten in kennis en monitoring

- 14.1. Conclusies milieuonderzoeken
- 14.2. Leemten in kennis en monitoring